

اخفاء (تجوید)

اخفاء، از اصطلاحات بکار رفته در **علم تجوید** بوده و به معنای کم‌اعتمادی بر مخرج حرف یا پنهان‌کردن حرف هنگام تلفظ آن در شرایطی خاص است.

فهرست مندرجات

- ۱ - تعریف
- ۲ - احکام اخفاء
- ۳ - حروف اخفاء
- ۴ - عناوین مرتبط
- ۵ - بیانویس
- ۶ - منبع

تعریف

هر گاه بعد از **تنوین** یا نون ساکنه یکی از حروف پانزدهگانه زیر قرار گیرد، چه در یک کلمه یا دو کلمه باشند، تنوین و نون ساکنه، اخفاء شده و با **غنه** طبیعی (خفیف) ادا می‌گردد. زیرا مخرج نون با مخرج حروف مزبور نه چندان فاصله دارد، که مانند **حروف حلقی** اظهار شود، و نه آن قدر نزدیک است، تا مثل **حروف یرملون** ادغام گردد، بلکه میان **اظهار** و **ادغام** که همان «اخفاء» است ادا می‌شود. در این حالت زبن به مخرج نون گذارده نمی‌شود و باید صدا را انکی کشید، تا اخفاء حاصل گردد، و قراء ترک غنه را در حال **اخفاء** جایز نمی‌دانند.
علامت **اخفاء** حرف «ف» یا یک نقطه است که در بعضی قرآن‌ها بالای آن حرف می‌گذارند.

احکام اخفاء

در اجرای حکم اخفاء فرقی نمی‌کند حرف اخفا و نون در یک کلمه باشند یا در دو کلمه. کیفیت اخفاء، از جهت پرحجمی و کمجمی، به حروف اخفاء بستگی دارد؛ اگر حروف اخفاء از **حروف استعلاء** باشد، اخفاء پرحجم است، و اگر از **حروف استفال** باشد، اخفاء کمجم و رفیق خواهد بود.
اخفاء افزون بر نون، از احکام میم ساکن نیز شمرده شده است؛ یعنی اگر پس از حرف میم ساکن، حرف «با» قرار گیرد، میم را به صورت اخفا می‌خوانیم. مانند: «هم بارزون»؛ «لهم به» و «امدا بعیدا» (امدم بعیدا).
اخفاء در نون ساکن و تنوین را اخفای حقیقی، و در میم ساکن، اخفای شفوی گفته‌اند.
^[۱] سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، **الاتقان فی علوم القرآن**، ج ۱، ص ۳۳۲.
^[۲] شیخ عثمان، حسن، حق التلاوة، ص ۲۵۴.
^[۳] شیخ عثمان، حسن، حق التلاوة، ص ۲۱۵-۲۱۰.
^[۴] شیخ عثمان، حسن، حق التلاوة، ص ۲۲۶.
^[۵] محسن، محمدسالم، الرائد فی تجوید القرآن، ص ۱۳.

حروف اخفاء

- حروف پانزده گانه عبارتند از:
۱. تاء مانند: انتم - جنلت تجری؛
 ۲. ثاء مانند: انثی - صبا ثم؛
^[۶] عبس/سور ۸۰، آیه ۲۵ و ۲۶.
 ۳. جیم مانند: ینجی - غساقا جزاء؛
^[۷] نیا/سور ۷۸، آیه ۲۵.

[\[٨\] نيا/سور ٧٨، آيه ٣٤.](#)

٤. ذال مانند: اندادا - كاسا دهاقا؛

[\[٩\] نيا/سور ٧٨، آيه ٣٤.](#)

٥. ذال مانند: انذرهم؛

[\[١٠\] مریم/سور ١٩، آيه ٣٩.](#)

- حکيم ذلک

٦. زاء مانند: منزللا - مباركة زيتونة؛

٧. سين مانند: منساته؛

[\[١١\] سبا/سور ٣٤، آيه ١٤.](#)

- خالصا سابغا

٨. شين مانند: انشاننا - صبار شكور؛

[\[١٢\] شورى/سور ٤٢، آيه ٣٣.](#)

٩. صاد مانند: ينصر - ريجا صر صرا؛

[\[١٣\] فصلت/سور ٤١، آيه ١٦.](#)

١٠. ضاد مانند: منضود - مسفرة ضاحكة؛

[\[١٤\] عيس/سور ٨٠، آيه ٣٩.](#)

١١. طاء مانند: فانطلق - صعيدا طيبا؛

[\[١٥\] نساء/سور ٤، آيه ٤٣.](#)

١٢. طاء مانند: انظر - ظلا ظليلا؛

[\[١٦\] نساء/سور ٤، آيه ٥٧.](#)

١٣. فاء مانند: انفسهم - خالدا فيها؛

[\[١٧\] نساء/سور ٤، آيه ١٤.](#)

١٤. قاف مانند: ينقون - سميع قريب؛

[\[١٨\] سبا/سور ٣٤، آيه ٥٠.](#)

١٥. كاف مانند: منكم - كتب كريم.

[\[١٩\] نمل/سور ٢٧، آيه ٢٩.](#)

عناوين مرتبط

[ابدال؛ ادغام؛ اثبات.](#)

پاڻويس

١. [↑ سيوطي، عبدالرحمن بن ابى بكر، الاتقان في علوم القرآن، ج ١، ص ٣٣٢.](#)

٢. [↑ شيخ عثمان، حسن، حق التلاوة، ص ٢٥٤.](#)

٣. [↑ شيخ عثمان، حسن، حق التلاوة، ص ٢١٥-٧١٠.](#)

٤. [↑ شيخ عثمان، حسن، حق التلاوة، ص ٢٢٦.](#)

٥. [↑ محسن، محسن، الراشد في تجويد القرآن، ص ١٣.](#)

٦. [↑ عيس/سور ٨٠، آيه ٢٥ و ٢٦.](#)

٧. [↑ نيا/سور ٧٨، آيه ٢٥.](#)

٨. [↑ نيا/سور ٧٨، آيه ٣٤.](#)

٩. [↑ نيا/سور ٧٨، آيه ٣٤.](#)

١٠. [↑ مریم/سور ١٩، آيه ٣٩.](#)

١١. [↑ سبا/سور ٣٤، آيه ١٤.](#)

١٢. [↑ شورى/سور ٤٢، آيه ٣٣.](#)

١٣. [↑ فصلت/سور ٤١، آيه ١٦.](#)

١٤. [↑ عيس/سور ٨٠، آيه ٣٩.](#)

١٥. [↑ نساء/سور ٤، آيه ٤٣.](#)

١٦. [↑ نساء/سور ٤، آيه ٥٧.](#)

۱۸. [نساء/سور ۴، آیه ۲](#).

۱۹. [نمل/سور ۲۷، آیه ۲۹](#).

منبع

سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «قرانت از دیدگاه روایت»، تاریخ بازیابی ۱۳۹۶/۲/۱۸.
فرهنگنامه علوم قرآنی، برگرفته از مقاله «اخفاء».